

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. XIX. De Sunicis; qui antea trans Rhenum fuere Catti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

De cetero, iter est in tabulâ, ab Tungrorum Atuacâ ad Noviomagum Vahalîs, hujusmodi:

<i>Atuaca</i>	
<i>Feresne</i>	XVI.
<i>Catualium</i>	XIII.
<i>Blariacum</i>	XII.
<i>Ceuelum</i>	XXII.
<i>Noviomagi</i>	III.

Pro *Catualium*, legendum esse *Castellum*, esseque hodiè *Kessel*; *Blariacum* verò *Blerick*; utrumque in lævâ Mosæ ripâ; supra in Menapiis docui. A *Blerick* rectissimâ viâ iter agitur *Noviomagum* (nunc est vulgò *Nimwegen*) per opidum *Gennepe* dextræ amnis ripæ adpositum; quod XXI millibus passuum à *Blerick* distat. unde ego idem esse judico, quod *Ceuelum* in tabulâ. & hac quidem parte Mosâ dicto itinere trajiciebatur. Vocabulum autem *Ceuelum* si mendosum corruptumque, ut innumera alia in tabulâ & Antonino, esse adfirmem, quid mirum? facilè namque *n* corrumpi potuit in *u*, & *b* in *l*: ita uti genuinum loci vocabulum fuerit *CENEBUM*; vel etiam *GENEBUM*: unde hodièque *Geneb*, vel *Genneb*, & *Gennepe*. nam *B* in fine dictionum, Germanis effertur ut *P*. quod priscis etiam Celtis observatum fuit. nam quæ princeps Carnutum urbs Cæsari & Hirtio dicitur *Genabum*, hodiè *Orleans*, Prolemæo verò & tabulæ *Cenabum*, & Antonino (ni mendum fuerit) *Canabum*; Orofio est *Cenapum*. Hactenus de Gugernis; qui antea trans Rhenum fuere Sigambri.

C A P. XIX.

De Sunicis: qui antea trans Rhenum fuere CHATTI.

SUNICI, populi Cisrhenani, sunt apud Tacitum historiarum lib. iv. Hi qui, & quo situ fuerint, à nemine satis discussum video. Apud Plinium lib. iv, cap. xvii, leguntur in vulgatis exemplaribus *Rinuci*, Galliæ Belgicæ populi. hos eosdem esse cum Taciti *Sunicis* suspicatur Hubertus Leodius; censetque & in Tacito legendum *Rinuci*; simulque adfirmat, regiunculam eos hodiè tenere inter Batavos, Frisios, & Bethasios, vulgò *Runickerland* dictam. Verùm quàm mirificam ille regiunculam inter dictos populos struat, infra patebit, ubi Bethasiorum sineis descripsero. hoc unum hoc loco adseverabo; nullam posse statui, non modò regiunculam, sed ne satis magnam quidem amplamque regionem, quæ simul Bethasiorum sineis, simulque Batavos ac Frisios attingat. Quid Leodium in errorem duxerit, satis ego perspicio: nempe vox *Frisiabones*, quæ eodem capite apud Plinium legitur hoc ordine: *Tungri, Rinuci, Frisiabones, Bethasii*. Verùm vocem istam mendosam esse, atque ex omni Plinii opere eliminandam, certis argumentis infra, lib. III, ostendam. Lazius *Rinucos* Plinii interpretatur *die Rheingäwer*; populos ulteriorem Rheni ripam, ex adverso Bingii, colentes. at hujus opinionem æquè falsam esse, trans Rhenum situs arguit; quum Plinius heic Galliæ populos recenset, non Germaniæ. Ego, quum & apud Tacitum *Sunicos* cum Tungris ac Bethasiis, & apud Plinium *Rinucos* cum iisdem populis conjunctos reperiam; eandem (quod suspicatus est Leodius) esse gentem; omnino judico. & si judicium hoc firmari velis, Oxonii in bibliothecâ collegii Novi, in exemplari elegantissimâ manu conscripto, reperi vocem hoc loco *Sinuci*: Londinii verò, in bibliothecâ regiæ vetustissimo exemplari, *Sunuci*, quæ perpusillum absunt, quin cum Taciti voce *Sunicis* congruant. Si verò hujus historiam paullo diligentiori oculo rimeris; facilè deprehendas, haud opus esse *Rinuci* legere, uti inde eliciatur *Runickerland*, aut *Rheingaw*. Verba auctoris hæc sunt: *Societate Agrippinensium auctus, proximas civitates adscettare, aut adversantibus bellum inferre statuit. Occupatisque Sunicis, & juventute eorum per cohortes compositâ, quò minus ultra pergeret, Claudius Labeo Bethasiorum, Tungrorumque, & Nerviorum tumultuariâ manu restitit: fretus loco, quia pontem Mosæ fluminis anteceperat. Pugnabaturque in angustiis ambigens, donec Germani tranantes, terga Labeonis invasere. simul Civilis ausus, an ex composito, intulit se agmini Tungrorum; & clara voce, Non ideo, inquit, bellum sumimus, ut Batavi & Treveri gentibus imperent. procul hac à nobis arrogantia. accipite societatem. transgredior ad vos; seu me ducem, seu militem mavultis. Movebatur vulgus, condebantque gladios; cum Campanus, & Invenalis, ex primoribus Tungrorum, universam ei gentem dedidere. Labeo, antequàm circumveniretur, profugit. Civilis Bethasios quoque ac Nervios, in fidem acceptos, copiis suis adjunxit: ingens rerum; percussis civitatum animis, vel sponte inclinantibus. Quia Civilem, tractâ*

tractâ Ubiorum societate, proximas quoque civitates adfectasse, auctor ait; quidam Sunicos inde Transrhenanam fecere gentem, Agrippinensi Ubiorum coloniâ ac Novesium opido oppositam: haud animadvertentes, nihil hoc bello Civilem trans Rhenum vi atque armis molitum; tum non in meridiem eum, aut orientem, sed in occidentem profectum, quidpe, postquam proximas Ubiis adfectasse eum civitates dixit; subjicit continuò in contextu historiâ, post Sunicos, Tungros, Bethasios, atque Nervios: quos ordine omnes, fugato Labeone, adiit, inque fidem accepit. Quin ultrâ etiam versus occasum, Labeonem persequendo, eum processisse, mox infra his ostendit verbis: *Sed Civilis avia Belgarum circumibat; dum Claudium Labeonem capere aut exturbare nititur.* Haud obscure igitur ex jam allatis perspicitur, medios fuisse Sunicos inter Ubios atque Tungros. proinde rectè etiam apud Plinium Tungris junguntur. Rheno ripam eos non coluisse, patet apertè ex eodem Plinio, qui inter mediterraneos, Tungros atque Bethasios, eos recenset: in ripâ autem nullam eorum facit mentionem; ubi nationes ordine jungit istas: *Nemetes, Triboccos, Vangiones; hinc Ubios, Gugernos, Batavos.* quapropter malè etiam quidam circa opidum *Suns*, Rheno adpositum, sedem eorum ostenderunt.

Pro finibus ego Sunicis tribuo agros, Mosam inter Roramque amneis sitos: uti medii sint inter Ubios atque Tungros. Tungri quidpe lavam Mosæ, ut proximo capite ostenditur, Ubiis dextram Roræ ripam coluere. Mosâ igitur amnis Sunicos ab occasu discrevit, primùm à Tungris, ab confluyente Urtæ fluminis & Leodiaco ad opidum usque *Stochem*: hinc ad Roræ usque confluentem, ab Menapiis. ab ortu eodem termino inclusi fuere, quo Ubiis ab occasu; nempe Rorâ amne ad opidum usque *Nider Heymbach*. hinc à meridie, eodem amne, & Vesâ Urtâque fluminibus, ad Mosæ usque confluentem, conterminos habuere prædictos Tungros. Regiones nunc continentur hoc terrarum spatio; Limburgiensis ducatus; parsque ducatus Juliensis dimidia: & item exigua Geldriæ portio inter confluentes Mosæ Roræque amnium sita: ubi opidum *Monfort*. Huc jam cuncta quàm optimè quadrant, quæ de Civile Batavo auctor noster narrat. quidpe Ubiorum societate auctus, proximos occupavit Sunicos: quorum juventute militiæ suæ adjunctâ, Tungros petere destinavit. sed transeundus erat Mosâ amnis, ponte junctus. restitit in principio Tungrorum agri Claudius Labeo, cum tumultuariâ manu Tungrorum, Bethasiorum, Nerviorum. at Civilis cum Germanis tranatato amne, primùm Tungros, incolas loci, in societatem armorum pellexit; dein proximos his Bethasios, (quos circa Lovanium ac Bruxellas coluisse, infra dicitur) mox, junctis utrisque, Nervios in fidem accepit. Vocis allusionem, quod Divæus fecit in opido *Suns*, sequi si juvat; est profectò in agro, quem modò circumscripsi, Sunicorum nomen in vico *Senich*, medio itinere inter opida *Aken* & *Dalem*.

Ceterò, in originem nunc Sunicorum inquirere, curâ est pretium. Novum id planè nomen; nec nisi Plinio ac Tacito sub idem tempus memoratum: Cæsari haud cognitum, quia Eburones etiam tum hoc tractu incoluerunt. Unde igitur isti Sunicis? Superiori capite, cccc Sigambrorum Suevorumque millia Tiberium in Galliam traduxisse; è Svetonio Eutropioque intellectum est. Traductos fuisse C. Censurino, Asinio Gallo Coss., anno principatus Augusti xxxv, ante natum Christum v, ibidem ostensum est. Sigambri igitur, inter Mosam ac Rhenum à Romanis collocati, quia postea dicti fuere Gugerni; altera quoque illa pars quadringentùm millium, Suevi, haud dubiè in Sunicorum transière nomen, Mosam inter & Roram proximè Gugernos positi. Fuisse autem Chattos, Cæsari ac proximis scriptoribus dictos per errorem Suevos, qui, expulsis Ubiis, juxta Sigambros Rheno ripam obsederunt; infra, lib. iii, in Chattis Transrhenanis, validis ostendam argumentis. De his igitur quoque Sunicis intelligendum, quod supra in Gugernis ex Taciti libro de Germaniâ notavi: nempe in Galliam, unâ cum Gugernis, traductos, ut custodirentur.

Loca in Sunicorum finibus duo ab antiquis auctoribus notata reperio, *Theudurum*, & *Coriovallum*. *Theudurum* Antonino memoratur, in itinere à Trajani Coloniâ ad Agrippinam. Ptolemæo dicitur *Τεὐδέρου, Tenderium*; quamvis ex omni Galliâ in extremas Vestfalix partis relegatum. Esse nunc Juliensis ducatus opidulum *Tudder*, haud procul opido *Sittart*, supra in Gugernis demonstratum est. Quia fluviolo, cui vulgari vocabulum *Robêke*, impositum est; probiorem vocem Antonini esse putaverim *Theudurum*. nam *durum* fluminum significare tractum, supra, lib. i, cap. vii, ostensum est.

CORIOVALLUM bis legitur apud Antoninum. In tabulâ idem locus obliquo casu est *Coriovallio*: ex quo rectum facio *CORIOVALLIUM*. Eundem locum nunc adpellari *Falcken-*

Falckenburg, iter ab Atuacâ Tungrorum ad Juliacum & Agrippinensem Coloniam, hac viâ actum, apertè ostendit: item numerus millium xv i; quæ Antoninus & tabula inter Atuacam & Coriovallium numerant. Sunt enim millia inter opida *Tongerem* & *Falckenburg* circiter xv ii. sed & nomen hodiernum nonnihil ex antiquo vocabulo retinet. nam antiquitus dictum fuisse videtur *Corvalg* & *Corvalgen*: ex quo Romani suo ore ac lingvâ formarunt *Coriovallium*. postea verò, abjectâ primâ syllabâ *Cor*, & particulâ *burg* ad finem adpositâ, factum est *Walgenburg*, & *Valgenburg*; tandemque, uti nunc viget, corruptius *Falckenburg*: quod jam Sigeberti ævum à prædatoriâ ave dictum putavit, quasi *Falconis castrum*. unde hodièque vocabulum illud Germanicum per F effertur *Falckenburg*:
 10 quod Gallis seu Wallonibus dicitur *Faucmont*. Verùm enimverò non dissimulandum existimaverim, quod doctissimus simul atque clarissimus vir, Everhardus Vorstius, medicinæ doctor, & in inclytâ Batavorum apud Lugdunum academiâ professor publicus, amicus noster plurimum observandus, (cui ob curatum corpus, quod durissimis hujus operis laboribus haud modicè erat adflictum, multum me debere fateor) hæc commentantem monuit; nempe vocabulum illud *Coriovallium* sive *Coriovallium*, vitiatum videri è genuinâ voce *Convallium*: esseque idem opidum, quod inter Falcoburgium & Leodiacum nunc incolis vocatur *Dalem*. quidpe *dale* idem Germanis quod Latinis *convallis*. nec multum abhorrebat situs opidi. Quæ equidem eruditissimi viri sagax & scita conjectio in eandem me abripiebat sententiam, nisi numeros mill. apud Antoninum & in tabulâ omnis ab
 20 eo opido dissentire, in Falcoburgium verò consentire dispexissem. Liberum tamen, & integrum hac in re lectori relinquo judicium. Me sanè ipsum haud piguerit tanto viro palmam porrigere.

Ceterò Claudium Labeonem, quum, rebellione Galliarum, Civilem Tungrorum, agro arcere vellet, pontem Mosæ occupasse, supra ex Tacito cognitum est. Pontem hunc subitaneo aliquo opere ex tempore structum fuisse, auctor non narrat. itaque in perpetuum situm, uti promptus expeditusque hinc inde foret commeatus, locatum fuisse, maximè credibile est. Commeatus autem heic ad id temporis fuere creberrimi, inter celeberrima loca, inde Agrippinam Coloniam, hinc Atuacam Tungrorum, Bagacum Nerviorum, Castellum Morinum, portumque eorum Geforiaicum, unde frequentissimus in
 30 Britanniam trajectus. In hac igitur viâ pontem super Mosam fuisse censeo. iter autem hoc quia ab Atuacâ agebatur per Coriovallium, & Juliacum; pontem eadem regione fuisse judico, ubi nunc opidum conspicitur *Masetricht*. nam inter Tungros & Falcoburgium qui hodiè commeant, Mosam ad dictum opidum ponte trajiciunt. Quin & nomen opidi apertè id clamat: quod merè Latinum, quasi MOSÆ TRAJECTUS. sic namque & Frisiorum quondam, apud Rhenum & Batavorum insulam, opidum, quod nunc vulgari vocabulo est *Vtrecht*, Antoninus vocat *Trajectum*. sic plures hodiè hisce in oris loci, apud flumina, lacus, ac paludeis, in *drecht*, & *tricht* terminati, ab eodem argumento nomina acceperunt; ut fufius suo loco ostendetur. Meminit Mosæ *trajectus* haud obscure Marcellinus, lib. xx, his verbis: *Julianus in limitem Germaniæ secundæ est egressus. omni-*
 40 *que adparatu, quem flagitabat instans negotium, communitus; Obtricensi Mosæ opido propinquabat. Rheno deinde transmissis, regionem subito pervasit Francorum.* Equidem heic legebam, *Trajectensi Mosæ opido*. Verùm iterum monuit prædictus eruditissimus Everhardus Vorstius; locum hunc incolis olim fuisse dictum *Obtricht*, quasi *Ober Tricht*, id est, *Trajectus superior*; ad discrimen *inferioris Trajectus*, qui erat ad Rhenum in Frisis; quem illi patrio vocabulo dicebant *Vnder Tricht*: unde nunc etiam corruptum, sive contractum ejus loci manet vocabulum *Vtricht*, & *Vtrecht*. Placet sententia; quam ambabus, quod ajunt, ulnis amplector. Sed ipsum opidum *Masetricht*, extra Sunicorum fincis, ad Tungros spectat. In Sunicorum ripâ opidum nunc est vulgari vocabulo *Wyk*, ponte opido *Masetricht* adnexum. quod & ipsum antiquitatem suam nomine prodere videtur, haud dubium quidpe est, quin locus olim à Romanis Latinâ lingvâ dictus fuerit VICUS AD TRAJECTUM MOSÆ. sic namque & Batavorum quondam vicus ad Rhenum *Batavodurum*, Tacito historiarum v memoratus, hodiè dicitur *Wyk te Dursfede*.
 50

Atque hætenus de Sunicis, qui antea trans Rhenum fuere CHATTI.